УДК 355.233.22 : 37.037 (045)

О. Л. Іванов

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ З КІКБОКСІНГУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ

Розглянуто основні проблеми організації підготовки з кікбоксінгу майбутніх офіцерів у системі фізичної підготовки, надано визначення рукопашного бою, рекомендації до змісту програм і організації контролю

In the article have been examined the main management problems in kickboxing training (as a part of hand-to-hand system) of the future officers; also has been given a definition of a "hand-to-hand" term and recommendations concerning program contents and control management.

Вступ

Досвід сучасних бойових дій та миротворчих операцій свідчить, що незважаючи на суттєве зростання технічної оснащеності армій, фізична підготовка військовослужбовців була і залишається важливим компонентом боєздатності війська. Досить лише пригадати подробиці 640-кілометрового маршу 5-ої окремої моторизованої бригади ЗС України з Кувейту в Ірак, коли фізична витривалість українських миротворців стала однією з головних умов успішного виконання поставленого завдання.

Найбільш конкретний та обумовлений бойовими завданнями зв'язок фізичної підготовки із рештою предметів бойової підготовки виявляється через її військово-прикладні розділи. Вправи, наведені в цих розділах, дійсно прямо або опосередковано характеризують дії військовослужбовців у складних умовах бойової обстановки. Проте, необхідно зазначити, що ефективність такого розділу як «рукопашний бій» знаходиться на недостатньому рівні.

Основними причинами такого стану є: відсутність чіткої всеохоплюючої системи рукопашної підготовки із усіма необхідними складовими, як такої, в керівних документах з фізичної підготовки; обмеженість даного виду підготовки за часом в рамках системи фізичної підготовки; низький рівень реалізації основних заходів організації підготовки до рукопашного бою; недосконалість функції контролю; недостатність систематизованого цілеспрямованого наукового аналізу і перспективних досліджень в області підготовки до рукопашного бою.

Виділення рукопашної підготовки в окремий предмет бойової підготовки дозволить систематизувати, підвищити ефективність даного процесу за рахунок перерозподілу сил та засобів реалізації, термінів навчання інших навчальних дисциплін. Це має особливе значення для організації навчально-виховного процесу під час фізичної підготовки студентів університету, які навчаються за програмами підготовки офіцерів запасу.

Аналіз досліджень і публікацій

У своїх роботах автори (А.О. Циганок 2003 р., І.А. Коротких, А.А. Половінкин 2004 р., С.А. Антонечко, М.А. Чуносов, Ю.П. Сергієчко 2005 р., В.С. Мунтян 2006 р., В.С. Хагай 2008 р. та ін.) розглядають окремі елементи, засоби та методики підготовки до рукопашного бою, при цьому відзначаючи, що ефективна діяльність керівників та тих, хто навчається, в обмежених умовах рукопашного бою, як розділу фізичної підготовки, ускладнена і вимагає перспективного розвитку та подальшої деталізації складових рукопашної підготовки, як предмету бойової підготовки. При цьому вирішальну роль відіграє діагностика ефективності організації навчально-виховного процесу підготовки з рукопашного бою на основі кікбоксінгу майбутніх офіцерів ЗСУ України, що не можливо без організації моніторингу результатів перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок студентів.

Більшість сучасних педагогів-науковців, таких як: А. Алексюк, В. Воронов, С. Гончаренко, К.Інгенкамп, Ч.Купісевич, В.Оконь, П.Підкасистий, І.П. Підласий, Ю.К. Чабанський, І.Ф. Харламов підкреслюють особливу значущість контролю та оцінки для здійснення навчально-виховного процесу в сучасних умовах [3; 4; 5; 7]. Наприклад, І.Харламов виділяє їх в окрему групу методів навчання і визначає як методи перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок тих, хто навчається [10, с. 128]. В. Ягупов підтримує цю думку і вважає її обґрунтованою [11]. Застосування цих методів дозволяє об'єктивно оцінювати результати навчання і своєчасно вносити необхідні корективи.

Контроль навчання, як складова частина діагностики навчання і дидактичний захід, виконує певні функції, має види, методи і форми, систему критеріїв оцінки якості опанування слухачами певних знань, навичок та вмінь. Це дає мож-

ливість досить повно охарактеризувати ефективність організації навчально-виховного процесу взагалі та підготовки з кікбоксінгу зокрема, виокремити позитивні та негативні аспекти в його реалізації, з'ясувати причини недоліків та визначити конкретні шляхи їх усунення. Уже з цього стислого опису характеру і змісту контролю навчально-виховного процесу випливають його функції. Автори підручника «Педагогіка» визначають *освітню, виховну, розвиваючу і діагностичну функції контролю* [7, с. 330], Ш.Амоналвілі звертає особливу увагу на виховну і освітні функції оцінки [8]. Це має вирішальне значення для підготовки майбутніх офіцерів.

Реалізація цих функцій залежить від дотримання педагогами основних принципів перевірки навчально-пізнавальної діяльності та оцінки знань, навичок і вмінь слухачів. А.Алексюк і Ю.Бабанський пропонують дотримуватись таких *принципів контролю:*

а) індивідуальність (за стилем і формами) перевірки і оцінки знань, навичок і вмінь слухачів;

б) систематичність і регулярність здійснення перевірок і оцінювання навчально-пізнавальних дій слухачів;

в) урізноманітнення видів і форм контролю;

г) всеосяжність, яка передбачає всебічність, тематичність і повноту контролю та оцінювання;

д) об'єктивність перевірок та оцінювання;

е) диференційованість контролю та оцінювання;

є) єдність вимог до контролю [1, с. 114 – 115; 5, с. 254 – 255].

Ці принципи лягли в основу діагностики ефективності організації навчально-виховного процесу підготовки з кікбоксінгу майбутніх офіцерів в системі фізичної підготовки студентів університету.

Мета статті

Сформулювати основні проблеми організації фізичної підготовки студентів, як майбутніх офіцерів ЗС України, на основі кікбоксінгу в університеті

Виклад основного матеріалу

Аналіз стану здоров'я студентської молоді доводить, що майже 90 % з них мають відхилення стану здоров'я, близько 50 % – незадовільну фізичну підготовленість. Тільки протягом останніх років майже на 40 % збільшилася кількість студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. [1]

Таким чином, задача реформування системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах є надзвичайно актуальною. Її успішне розв'язання обумовлене вирішенням цілої низки проблем, однією з головних є недостатньо активне вдосконалення організації навчально-виховного процесу. Відомий дидактик, творець теорії оптимізації навчально-виховного процесу академік Ю.Бабанський запропонував об'єднати принципи дидактики в п'ять груп, залежно від сфер їхнього впливу: мета, зміст, форма, методи, аналіз результатів. На перше місце вчений висував принцип спрямованості навчання на увсебічний і гармонійний розвиток особистості.

Дуже важливим академік Ю.Бабанський вважав принцип оптимізації навчально-виховного процесу, досягнення максимальних результатів за мінімальний час і раціональних зусиль. Учений підкреслював: оптимізація не є якимось особливим методом або прийомом навчання. Це загальний принцип, який потребує цілеспрямованої зміни всього навчально-виховного процесу за певними критеріями.

Історично сформований в нашій державі український менталітет, традиції та особливості культурно-етичних взаємовідносин у суспільстві необхідно узгоджувати з Болонськими домовленостями, з технологією викладання навчальних дисциплін, їх кількістю і змістом, але відсутність аналогічної за змістом дисципліни в навчальних планах європейських університетів не може бути підставою для вилучення фізичного виховання з навчальних планів вищих навчальних закладів України.

Копіювання навчальних планів провідних європейських університетів, ігнорування рівня сучасного матеріально-технічного забезпечення наших вищих навчальних закладів може не тільки зашкодити розвитку фізичного виховання у вищий школі, а й дискредитувати в Україні ідею загальноєвропейського освітнього простору.

Що стосується оптимальної організації навчально-виховного процесу підготовки студентів-майбутніх офіцерів ЗС України з рукопашного бою на основі кікбоксінгу, то на думку автора, її необхідно виділити в окрему навчальну дисципліну.

Одним із шляхів у цьому напрямі буде залучення студентів до занять єдиноборствами і, зокрема, кікбоксингом, який стає все більше популярним в Україні та й в усьому світі. Не дивлячись на свою молодість, він здобув право бути одним із найдосконаліших видів єдиноборств. Кікбоксинг або євро-американське карате, є синтезом класичного англійського боксу і карате. Цей вид єдиноборств зародився в середині 70-х років практично водночас у США та Західній Європі. Своєю яскравістю, відносною простотою та високою ефективністю елементів техніки, реальністю застосування для самооборони і пози-

тивним впливом на здоров'я, кікбоксинг здобув безліч прихильників.

На сьогоднішній день кікбоксинг розвивається у 25 областях України, містах Києві та Севастополі. Тільки в одному м. Києві функціонує більше 20-ти спортивних клубів, розвиваючих кікбоксинг [3; 5].

Студентам вищих навчальних закладів не обов'язково займатися кікбоксингом для високих досягнень у спорті, а перш за все як бойовим мистецтвом для загартування свого здоров'я, психологічної стійкості, витривалості на шляху подолання життєвих труднощів і готовності стати на захист не тільки себе та своїх близьких, але й для захисту Вітчизни.

Для цього рівня тренувань не потрібні великі матеріальні витрати порівняно з витратами на підготовку спортсменів високого рівня.

Вирішення проблеми зовнішнього відособлення рукопашної підготовки загострюється на фоні практичного здійснення переходу від лінійних до осередкових форм ведення збройних конфліктів, підвищення ефективності та саме кількості дій різних за складом і призначенням мобільних груп, наявністю умов безпосереднього зіткнення із противником та необхідністю силового кон-такту під час закріплення територіальної пере-ваги в ході масштабних дій і під час вирішення завдань спеціальних операцій, тим більше в особливих умовах. Крім того, удосконалення си-стеми фізичної підготовки в той час, коли від-бувається обґрунтований перегляд не тільки про-цесу фізичного вдосконалення військово-служ-бовців, а також і концептуальних основ і процесу управління, вказує на сталість системи рукопашної підготовки, яка настільки непроста і самостійна, що наочно виявляє факт неможливості розвитку і реалізації в межах свого ж засобу. Отже об'єкт (підготовка до рукопашного бою, як виду бойової діяльності), у загальному випадку, не може бути властивістю предмету (фізичної підготовки до виконання бойових завдань і в ближньому бою включно), як часткового [2]. До того ж, засоби рукопашної підготовки мають ефективний найпотужніший психологічний вплив на військовослужбовців, можливо потуж-ніший з усіх інших предметів бойової під-готовки, так як бійці зустрічаються обличчям до обличчя із супротивником у навчальному, спор-тивному та реальному боях.

Перш за все необхідно дати визначення терміну «рукопашний бій».

Рукопашний бій (у вузькому сенсі слова) – вид єдиноборств, який містить різні техніко-тактичні елементи кікбоксінгу і видів спортивної боротьби.

Рукопашний бій (у широкому сенсі слова) – це спортивно-прикладний напрямок єдиноборств, який дозволяє вести поєдинок за різних умов і положень як з одним так із декількома супротивниками, з використанням чотирьох основних видів техніки: ударної, кидкової, визволення від захватів, прийомів бою зі зброєю і проти неї.

Таким чином, рукопашний бій є складовою науки про фізичну підготовку військ і вивчає закономірності фізичного удосконалення військовослужбовців за допомогою характерних для неї засобів, методів і форм в інтересах бойової підготовки частин і підрозділів.

Відповідно до діючої Настанови з фізичної підготовки заняття з рукопашного бою спрямовані на формування навичок, необхідних для знищення, виведення з ладу або полонення супротивника, самозахисту від його нападу, на виховання впевненості у власних силах. Залежно від бойових завдань, умов застосування, бойової активності супротивника, озброєння способи застосування прийомів можуть бути найрізноманітнішими.

Для реального покращення підготовки курсантів (студентів – майбутніх офіцерів) з рукопашного бою необхідне значне збільшення загального бюджету часу на навчання і вдосконалення. Це досягається (без втрат для інших розділів фізичної підготовки) через комплексне використання усіх форм фізичної підготовки і додаткових резервів у вигляді спеціалізованої ранішньої фізичної зарядки, інших додаткових тренувань (наприклад, у процесі занять з вогневої підготовки і т. ін.).

Багаторічна програма навчання курсантів рукопашному бою, на думку автора, має включати послідовне проходження ряду етапів: курс спеціальної загальновійськової підготовки – комплекс РБ-Н(НФП-2001).

Перший курс навчання – комплекс РБ-1(НФП-2001).

Другій курс навчання – удосконалення прийомів рукопашного бою через уведення напівобумовлених, вільних рукопашних боїв (проведення змагань). Постановка техніки, тактики, фізичної та психологічної підготовки.

Третій курс навчання – комплекс РБ-2; рукопашні бої з більш чисельним супротивником.

Четвертий курс навчання – удосконалення прийомів рукопашного бою у засобах особистого бронезахисту, у ході подолання лінії перепон.

П'ятий курс навчання – удосконалення прийомів рукопашного бою у нестандартних ситуаціях, обезброєння, визволення від захватів супротивника.

Важливими компонентами підготовки курсантів (студентів – майбутніх офіцерів) з рукопашного бою є методична підготовка, яка формує методичні навички з організації та проведення усіх форм фізичної підготовки засобами рукопашного

бою, теоретична підготовка, яка озброює необхідними знаннями з рукопашного бою.

Що стосується підготовки з рукопашного бою курсантів (студентів – майбутніх офіцерів) за навчальними програмами офіцерів запасу, то автор вважає за доцільне організувати її протягом двох навчальних років.

Перший рік навчання:

– перший модуль (базова техніка рукопашного бою);

– другий модуль (техніка поєдинку).

Другій рік навчання:

– перший модуль (техніка поєдинку зі зброєю);

– другий модуль (техніка групового поєдинку).

Саме в такий спосіб організації навчального процесу з рукопашного бою на основі кікбоксінгу, як показує позитивний багаторічний досвід тренерської роботи та педагогічної діяльності автора, вирішуються проблеми якісної професійної підготовки фахівців з рукопашного бою.

Однією з головних, як зазначалось, є проблема об'єктивного діагностування результатів підготовки з кікбоксінгу майбутніх офіцерів в системі рукопашного бою, яка набула певної актуальності в умовах реформування ЗС України [2]. Вирішення цієї проблеми можливо тільки за наявності відповідно організованого контролю, який повинен охоплювати всі компоненти дивактичного процесу і сприяти його вдосконаленню.

Тому цей контроль має бути систематичним, освітнім, діагностичним, розвиваючим, виховним, керованим, оцінюючим, всебічним та об'єктивним. Саме тому поняття – «контроль» й «оцінка» – є дидактичними поняттями і становлять одну із найважливіших ланок дидактичного процесу, як у окремій навчальній групі, так і у навчальному закладі взагалі.

Що стосується організації об'єктивного контролю та оцінки рівня практичних навичок майбутніх офіцерів з рукопашного бою, то в першу чергу необхідно розробити шкалу оцінок взявши за основу, наприклад, міжнародну спортивну системи оцінювання і узгодити її з академічною шкалою за крупно-модульною системою та традиційною національною шкалою.

Дійсно, розробка нормативної бази оцінювання – це дуже копітка та відповідальна робота. У ЗС України цій проблемі приділяється велика увага. Так при Національній академії оборони та ВНЗ видів Збройних сил створені невеликі, але достатньо продуктивні науково-методичні підрозділи, які, зокрема, працюють і над науковим обґрунтуванням тих чи інших нормативів [6].

Реалізація функцій контролю також сприяє розвитку почуття відповідальності у слухачів, мобілізує їх для здійснення самоконтролю і самооцінки результатів власної навчально-пізнавальної діяльності, навчальної дисципліни.

Висновок

Отже, вирішення окреслених проблем організації підготовки з кікбоксінгу майбутніх офіцерів у системі рукопашного бою дозволить підготувати висококваліфікованих спеціалістів-професіоналів, конче необхідних в умовах реформування та подальшого розвитку ЗС України.

Література

1. *Бабанский Ю. К.* Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, – 1985. – 208 с.
2. *Болюбаш Я. К.* Вища освіта України – Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи / Я. К. Болюбаш – К: Вища школа, – 2008. – 128 с.
3. *Иванов А. Л.* Кикбоксинг / А. Л. Иванов. – К. : Корбущ, – 2007. – 320 с.
4. *Ингенкамп К.* Педагогическая диагностика / К. Ингенкамп ; [пер. с нем.] – М. : Педагогика, – 1991. – 240 с.
5. *Методические* указания к изучению курса «Педагогика высшей школы» (темы 10-18) для слушателей ФПК, аспирантов и студентов университета / [сост. А. Н. Алексюк]. – К. : КГУ, – 1989. – 129 с.
6. *Орел П. А.* Психологическая и психофизиологическая підготовка кикбоксера / П. А. Орел. – К. : Вако, – 2008. – 354 с.
7. *Педагогика*: учебник / [под ред. Ю. К. Бабанского]. – М. : Просвещение, – 1983. – 608 с.
8. *Педагогика:* учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / [под ред. П. И. Пидкасистого]. – М. : Российское педагогическое агентство, – 1996. – 602 с.
9. *Подласый И. П.* Педагогика: Новый курс: / И. П. Подласый [учебник для студ. пед. вузов]: В 2-х кн., Кн. 1. Общие основы. Процесс обучения. : – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, – 1999. – 576 с.
10. *Харламов И. Ф.* Педагогика: [учебное пособие]. / И. Ф. Харламов – [2-е изд.] – М. : Высш. шк., – 1990. – 576 с.
11. *Ягупов В. В.* Теорія і методика військового навчання / В. В. Ягупов. – К. : Тандем, – 2000. – 380 с.